

Sygn. akt I CSK 2995/22

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Widło

w sprawie z powództwa P. K.
przeciwko J. Z.
o ochronę dóbr osobistych,
na posiedzeniu niejawnym 8 lutego 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
z 7 grudnia 2021 r., sygn. akt I ACa 489/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 7 grudnia 2021 r., Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w sprawie z powództwa P. K. przeciwko J. Z. o ochronę dóbr osobistych zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 2 października 2020r., w ten sposób, że zmodyfikował nieznacznie oświadczenie o przerosinach powoda poprzez wpisanie w miejsce słów „był donosicielem stosującym metody ubeckie”, słów „stosował ubeckie metody donosicielstwa”, oddalił apelację w pozostałym zakresie oraz orzekł o kosztach postępowania.

Od wyroku tego skargę kasacyjną złożył pozwany w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., występowania istotnego zagadnienia prawnego.

Po pierwsze, skarżący sformułował zagadnienie dotyczące dopuszczalności przyjmowania przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń Sądu pierwszej instancji, w sytuacji gdy jednym z zarzutów apelacji jest właśnie kwestionowanie ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji stanowiących podstawę wyroku. Po drugie, dotyczące zakresu, sposobu oraz granic stosowania zasady proporcjonalności w ochronie prawa do ochrony czci i dobrego imienia określonego w art. 47 Konstytucji RP (ochrony dóbr osobistych art. 23 i 24 k.c.) kosztem wolności wyrażania swoich poglądów i swobody wypowiedzi określonych w art. 31 ust. 3 i art. 54 Konstytucji RP, oraz art. 10 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Jak wskazano w orzecznictwie Sądu Najwyższego, Sąd ten przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli skarżący wykaże, że wskazane przez niego zagadnienie prawne posiada właściwość „istotności”, która polega na tym, że zagadnienie to stanowi kwestię dotychczas niewyjaśnioną i nierozwiązaną w orzecznictwie sądowym, a więc cechującą się nowością, a którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W efekcie powołanie się na tę przesłankę przedsądu, wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego, np.: postanowienie z 23 maja 2018 r., I CSK 33/2018 r.; postanowienie z 16 maja 2018 r., II CSK 13/2018; postanowienie z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17). Nadto przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne, poza tym, że musi być

istotne, nowe i dotychczas niewyjaśnione, powinno pozostawać w związku ze sporem i mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia danej sprawy. Należy również wskazać, że zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu na okolicznościach mieszczących się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Tymczasem sformułowane przez skarżącego zagadnienie prawne i inne związane z nim kwestie nie czynią zadość tym wymaganiom. Otóż skarżący nie zaprezentował szerszego uzasadnienia w zakresie możliwych rozbieżnych interpretacji dotyczących problematyki ustaleń faktycznych, wątpliwości związanych z brakiem możliwości podważania tychże ustaleń przez apelującego, w kontekście zaaprobowania przez sąd odwoławczy tychże ustaleń ani racji jurystycznych stojących za każdą z rozbieżnych interpretacji. Nie jest, natomiast, rolą Sądu Najwyższego poszukiwanie argumentów uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w treści uzasadnienia skargi, a zwłaszcza podstaw kasacyjnych, jeżeli strona nie powołała ich we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienia SN: z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16; z 4 lipca 2017 r., III CSK 64/17; z 10 maja 2018 r., I CSK 800/17).

Sąd odwoławczy może przyjąć ustalenia faktyczne za własne także wtedy gdy apelujący kwestionuje te ustalenia. W razie popełnienia przez Sąd drugiej instancji uchybień w odniesieniu do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia polegających na pominięciu materiału dowodowego, który zgromadził Sąd pierwszej instancji, skarżący może skutecznie je zakwestionować zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 382 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. (po nowelizacji art. 327¹ § 1 k.p.c. co do sądu pierwszej instancji, czy art. 387 § 2¹ k.p.c., co do uzasadnienia sądu drugiej instancji) w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., po wykazaniu, że naruszenia te mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W orzecznictwie dopuszcza się też możliwość zakwestionowania podstawy faktycznej

rozstrzygnięcia wskutek braku ustaleń faktycznych, zarzutem naruszenia prawa materialnego przez jego niezastosowanie, ponieważ o prawidłowym zastosowaniu prawa materialnego można mówić dopiero wówczas, gdy ustalenia stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku pozwalają na ocenę tego zastosowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2013 r., III CSK 147/12, oraz wskazane tam orzecznictwo). Przepis artykułu 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego (zob. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124). W sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji nie uzupełnia postępowania dowodowego ani, po rozważeniu zarzutów apelacyjnych, nie znajduje podstaw do zakwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych orzeczenia Sądu pierwszej instancji, może te ustalenia przyjąć za podstawę faktyczną swojego rozstrzygnięcia. Wystarczające jest wówczas, by stanowisko to znalazło odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia drugoinstancyjnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2000 r., I CKN 356/98, z 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09, z 5 marca 2019, t III CSK 204/18. Jeżeli sąd drugiej instancji w pełni podziela ocenę dowodów, której dokonał sąd pierwszej instancji, to nie ma obowiązku ponownego przytaczania w uzasadnieniu wydanego orzeczenia przyczyn, dla których określonym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. W takim wypadku wystarczy stwierdzenie sądu odwoławczego, że podziela argumentację zamieszczoną w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji, w którym poszczególne dowody zostały wyczerpująco omówione, i traktuje ustalenia pierwszoinstancyjne jako własne. Nie ma również przeszkód, aby sąd drugiej instancji odwołał się także do oceny prawnej sądu pierwszej instancji, jeżeli w pełni ją podziela i uznaje za

wyczerpującą. (postanowienie SN z dnia 15 maja 2020 r., I UK 199/19, postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lipca 2012 r., I CSK 72/12, LEX nr 1215604; wyrok Sądu Najwyższego z 11 września 2014 r., II PK 284/13). Nie można uznać więc, że na tym tle występuje zagadnienie prawne niewystarczająco wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie.

Co do drugiego zagadnienia to zostało ono niewłaściwie sformułowane. Proporcjonalność dotyczy kwestii adekwatności użytych środków, ich właściwej wagi w ochronie dóbr osobistych w sytuacji gdy skarżący w istocie podnosi kolizję pomiędzy dwoma wartościami chronionymi to jest dobrym imieniem, czcią jako dobrami osobistymi a i inną wartością jaką jest prawo do dozwolonej krytyki. Realizacja prawa do dozwolonej krytyki nie może co do zasady realizować się przez stawianie zarzutów nieprawdziwych, zniesławiających, nawet jeżeli dotyczy to debaty publicznej.

W debacie publicznej adwersarze sporu muszą znosić mocniejszą krytykę, nie oznacza to jednak, że mają więcej swobody wypowiedzi. Przeciwnie: jako osoby eksponowane muszą bardziej ważyć słowa. Komentarz, własny pogląd czy krytyka nie może deprecjonować osób, krytyka nie może naruszać godności człowieka. Powinny być rzeczowe a nie mieć charakteru personalnego.

Kwestie te wystarczająco wyjaśniono w orzecznictwie (por. wyrok SN z 8 lutego 2008r., I CSK 334/07, wyrok ETPCz Bladet Tromsø i Stensås przeciwko Norwegii, z dnia 20 maja 1999 r., wyrok ETPCz Dalban przeciwko Rumunii z 28 września 1999 r., uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 18 lutego 2005 r., III CZP 53/04, wyrok ETPCz z 10 października 2013r., 64569/09, Delfi AS v. Estonia).

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

[as]